

Grupla Psikolojik Danışmanın Kişilerarası İlişkiler Dersini Alan Öğrencilerin Kendini Açma Davranışlarına, Empatik Eğilimlerine ve Empatik Becerilerine Etkisi İle İlgili Bir Ön Çalışma

Oya G. ERSEVER*

ÖZET

Bu ön çalışmada, 1994/95 Güz döneminde kişiler arası ilişkiler dersini alan on öğrenci ile altı oturumluk encounter (etkileşim) grubu yapılmış ve grupla psikolojik danışmanın öğrencilerin kendini açma davranışları, empatik eğilimleri ile empatik becerileri üzerinde etkili olup olmadığına bakılmıştır. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen "Bilgi Toplama Formu", "Kendini Açma Envanteri", "Empatik Eğilim Ölçeği" ve "Empatek Beceri Ölçeği" ile toplanmıştır. İstatistiksel analizler için STATVIEW II bilgisayar paket programı uygulanmış ve eşleştirilmiş gruplar için olan t testi kullanılmıştır. Öğrencilerin anne ve babaya kendini açma ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Grupla psikolojik danışma, etkileşim, kendini açma, empatik eğilim ve empatik beceri.

SUMMARY

In this pre-study, ten students who took the course, "EBB 455.02 Interpersonal Relations" formed an experimental encounter counseling group for six sections in 1994/95 Fall Semester. The effect of group counseling on self-disclosure behavior, emphatic tendencies and emphatic skills of students were examined. The research data was collected by "Self-Disclosure Inventory", "Emphatec Tendency Scale", "Emphatec Skill Scale" and "Information Inquiry Form" which is developed by the researcher. Paired t-test has been used from the computer packet program of STATVIEW II for the statistical analysis. Significant differences has been found in terms of self-disclosure to mother and father between scores of pre-test and post-test of the students.

Key Words: Group counseling, encounter, self-disclosure, emphatec tendency and emphatic skill.

* Doç. Dr.: H. Ü. Eğitim Fak. Psi. Dan. ve Reh. Bilim Dalı Öğr. Üyesi.

GİRİŞ

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalında her yıl güz semestrisinde okutulan EBB 455.02 “Kişilerarası” İlişkiler dersini 1994/95-Güz döneminde alan on öğrenci ile Encounter (etkileşim) grubu yapılmıştır. Bu dersin uygulamalı olarak verilen yaşantısal kısmında şimdi, burada ağırlıklı, Danışandan Hız Alan yaklaşımın, psikolojik danışma ilişkisi ilkelerinin kullanıldığı, öğrencilerin kendini ifade etmelerine fırsat veren, ve kişilerarası ilişkileri kolaylaştıran unsurlar ile zorlaştıran unsurları vurgulayan tarzda grupla psikolojik danışma yapılmıştır. Tekniklerden çok 1. Derecede bireyin kendisini ifadesine ve sözel tepkilere önem verilmiştir. Böylece psikolojik danışma grubunun amacı, bireyin kendisini ifade etmesine, etkili iletişimi öğrenmesine yardımcı olmak ve grup üyelerinin birbirlerinin gereksinimlerine, niyet, duygu, düşünce ve davranışlarına karşı bir hassasiyet geliştirmelerine olanak sağlamaktır.

Bu ön araştırmada amaç kişilerarası ilişkiler dersinin her hafta 90 dakikalık toplam 6 oturumdan oluşan yaşantısal psikolojik danışma grubu uygulamalarının öğrencilerin kendini açma, davranışlarına, empatik eğilimlerine ve empatik becerilerine etkisi olup olmadığını belirlemektir. Ancak, bu çalışmanın grubun amacı doğrultusunda daha çok kendini açma davranışlarında etkili olacağı beklenilmiştir. Bu ön araştırmanın devamının 1994/95 Bahar döneminde “EBB 484.02 Alan Çalışması II” dersinin sonunda tamamlanması beklenilmektedir. Aynı öğrenci (denek) grubunun “EBB 484.02 Alan Çalışması II” dersi gereği yapacakları bireysel ve grupla psikolojik danışmanın ve danışanlarla etkileşimlerinin, yapacakları uygulamaların kendini açma, empatik eğilim ve empatik becerilerinde olumlu bir gelişme oluşturup oluşturmadığı araştırılacaktır. Bu araştırmadaki ön-testler ve son-testler ile aralarında anlamlı farklar olup olmadığı belirlenecektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Evrenini 1994/95 Güz döneminde Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Bilim dalında okuyan 44 son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Örnekleme (deney grubunu) ise dört farklı şube şeklinde okutulan EBB 455.02 Kişilerarası İlişkiler dersini araştırmacıdan alan 10 öğrenci (denek) oluşturmaktadır. Deney grubundaki denekler seçkisiz olarak alınmıştır.

Deney grubunun özellikleri bilgi toplama formu ile toplanan bilgilere göre sırasıyla verilmiştir. Grupta 26 yaşında olan bir kişi hariç grup üyelerinin yaşları 20 ile 22 yaş arasında değişmektedir. Grup 4 kız ve 6 erkek son sınıf Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrenciler ders gereği bu gruba katılmışlardır. Ancak, bu dersin, her hafta 90 dakikalık yaşantısal grup uygulaması kısmının oluşuna itiraz eden olmamıştır. Toplam on kişiden altısı üniversite giriş sınavlarında PDR bilim dalını isteyerek, dördü ise istemeyerek seçmişlerdir. Yine, bu on grup üyesinden sekizi bilim dallarının kendi kişilik

yapılarına uygun olduğunu ikisi ise uygun olmadığını düşünmüşlerdir. Toplam 10 kişiden 6'sı daha önce psikolojik danışma aldıklarını 4'ü ise almadıklarını belirtmişlerdir. Grup üyelerinin 2'si kasabada, 3'ü küçük kentte ve 5'i büyük kentte ve 5'i büyük kentte yaşamalarının çoğunu geçirmişlerdir.

Veri Toplama Araçları:

Araştırmanın bağımsız değişkeni grupla psikolojik danışmadır. Bağımlı değişkenleri etkileyebilecek deneklerin bazı özellikleri hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Bilgi Toplama Formu uygulanmıştır.

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan kendini açma (KA) davranışını belirlemek için ise Jourard (1958) tarafından geliştirilen ve Selçuk (1989) tarafından Türkiye'ye adapte edilerek geliştirilip uyarlanan Kendini Açma Envanteri kullanılmıştır. Kendini Açma Envanterinde her bir madde 0.1 veya 2 olarak puanlanmakta, 6 konuya ve 6 da bireye göre açılma olmak üzere 12 alt ve bir toplam puan elde edilmektedir. Envanterin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .84'tür. Geçerliliğine ilişkin olarak benzer ölçekler geçerliği çalışması yapılmış, ölçüt alınan Prof. Dr. Feriha Baymur'un "Kendini Anlatma Envanteri" ile benzer ölçekler katsayısı .68 bulunmuştur.

Araştırmanın diğer bağımlı değişkeni olan empatik eğilimi ölçmek için Dökmen (1988) tarafından geliştirilmiş olan Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ) kullanılmıştır. Bu ölçek likert türü, 1-5 arası derecelenebilen toplam 45 maddeden oluşmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 82, testi yarılama güvenilirlik katsayısı ise 86 dir. Benzer ölçekler geçerlik çalışması Edwards Kişisel Tercih Envanterinin alt ölçeği olan "Duyguları Anlama" ile yapılmış ve geçerlik katsayısı .68 bulunmuştur.

Araştırmanın başka bir bağımlı değişken olan Empatik Beceriye ölçmek için ise yine Dökmen (1987) tarafından geliştirilen Empatik Beceri Ölçeği (EBÖ) B-formu kullanılmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .91 dir. Dökmen (1988) EBÖ'ü klinik psikoloji ve psikolojik danışma ve rehberlik mezunu en az yüksek lisans derecesi olan 14 kişilik bir grup ile psikoloji eğitimi almamış 14 kişilik bir başka yüksek öğrenimli gruba uygulamış ve iki grubun empatik beceri puanları arasında .001 düzeyinde anlamlı fark bulmuştur. Bu sonuç, EBÖ'nün geçerlik kanıtı olarak kabul edilmiştir.

İşlem ve Verilerin Analizi: Kendini açma Envanteri, Empatik Eğilim Ölçeği ve Empatek Beceri Ölçeği birbiri ardısıra araştırmacı tarafından 31.10.1994 tarihinde deneklere ön testler olarak uygulanmış, 6 hafta sonra 7. grup oturumundan önce 19.12.94 tarihinde yine aynı grup üyelerine son testler olarak verilmiştir. Bu ön çalışmada toplam 9 oturumluk grupla psikolojik danışma uygulamalarının yalnızca 6 oturumu araştırma kapsamına girmiştir. Ön-testler ve son-testler ayrı ayrı puanlanmış, ele alınan bağımsız değişken olan grupla psikolojik danışmanın bağımlı değişkenler olan kendini açma davranışı, empatik eğilimi ve empatik beceri üzerinde etkili olup olmadığını test etmek amacı ile eşleştirilmiş gruplar için kullanılan t-testi uygulanmıştır. İstatistiksel analizlerin yapılmasında STATVIEW II bilgisayar paket programından yararlanılmıştır. Araştırmada hata payı $p=0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Yapılan grupla psikolojik danışmanın EBB 455.02 Kişilerarası İlişkiler dersini alan 10 öğrencinin (deneğin) ön-testler ve son-testler olarak aldıkları KA envanteri, EEÖ ve EBÖ puanları arasında anlamlı farklar olup olmadığı eşleştirilmiş gruplar için kullanılan t-testi ile kontrol edilmiş ve bu puanların serbestlik dereceleri, eşleştirilmiş grup ortalamaları ve eşleştirilmiş t-değerleri Tablo:1’de verilmiştir.

Tablo: 1
Eşleştirilmiş Grupların Bireylere, Konulara ve Toplama Göre Kendini Açma, Empatik Eğilim, Empatik Beceri Puanlarının Serbestlik Dereceleri, Eşleştirilmiş Grup Ortalamaları ve Eşleştirilmiş t Değerleri

	SD	X ($x_1 - x_2$)	Eşleşmiş t değeri	P (2 uçlu)
Bireye Göre KA				
Anne	9	-9.2	-4.4	0.0017*
Baba	9	-13.7	-2.5	0.0341*
Aynı Cins Arkadaş	9	-9.3	-2.1	0.0673
Karşı Cins Arkadaş	9	-1	-0.2	0.8643
Öğretmen	9	-2.2	-3.0	0.7901
Psikolojik Danışman	9	10.3	1.7	0.127
Konulara Göre KA				
Düşünce ve Görüşler	9	-0.5	-1.8	0.1122
Okul	9	1.8	0.4	0.6741
Aile	9	-3.7	-0.9	0.395
Cinsellik	9	-5.7	-1	0.3299
Kişilik	9	-7.9	-1.1	0.3089
Zevk ve İlgiler	9	-4.2	-1.2	0.2444
Toplam KA Puanı	9	-24.4	-2.1	0.0627
Empatik Eğilim	9	1	0.3	0.7396
Empatik Beceri	9	-0.9	-0.2	0.8584

$t_T = 2.262$

* anlamlı

$p < 0.05$

Tablo 1’den de anlaşıldığı üzere 6 oturumluk grupla psikolojik danışma sonucunda öğrencilerin her üç ölçekten aldıkları puanlarda yükselme olduğu gözlenmektedir. Ancak, istatistiksel analizler yapıldığında, öğrencilerin bireye göre açılma alt testlerinden anne ve babaya açılma alt testleri ile ilgili anne ve babaya açılma ön-test ve son-test puanlarına ilişkin hesaplanan t değeri ($t = 0.0017$) tablo t ($t_T = 2.67$) değerinden küçük, diğer bireylere göre KA, konulara göre KA, Toplam KA, EEÖ ve EBÖ ön-test puanlarına ilişkin hesaplanan t değerleri ise tablo t değerinden ($t_T = 2.67$) büyük çıkmıştır. Öğrencilerin anneye ve babaya kendilerini açma puanlarında grupla psikolojik danışma sonucu anlamlı bir artış olduğu ortaya çıkmıştır ($p < 0.05$). Öğrencilerin diğer ön-test ve son-test KA alt ölçek puanları, KA Toplam puanları, EEÖ puanları ve EBÖ puanları arasında ise anlamlı farklar

bulunmamıştır ($p>0.05$). Sonuç olarak 6 oturumluk grupla psikolojik danışmanın yalnızca anne ve babaya kendini açma davranışı üzerinde etkili olduğu KA toplam puanı, empatik eğilim ve empatik becerileri üzerinde ise etkili olmadığı bulunmuştur. Dency grubundaki öğrenci (denek) sayısının az oluşu, ders gereği grupta bulunmaları, ve 6 oturum gibi kısa bir süre grupla psikolojik danışma uygulaması yapılması durumları gözönüne alınarak burada genellemelere gidilmeyecektir.

SONUÇ

Sonuçlar araştırmacının beklentisi doğrultusunda çıkmıştır. Grubun etkileşim grubu olması ve amaçlar doğrultusunda grup üyelerinde kendini açma davranışlarında artmalar olacağı ancak, empatik eğilim ve empatik becerilerinde ise büyük bir değişiklik olmayacağı beklenilmekteydi. Anne ve babaya kendini açma puanlarında anlamlı artışlar olması bu beklentiyi kısmen doğrulamaktadır.

Bu ön çalışmanın devamı daha önce de bahsettiğimiz gibi 1994-95 Bahar Sömestrinin sonunda tamamlanacaktır.

KAYNAKLAR

1. DÖKMEN, Ü. (1987). "Empati Kurma Becerisi İle Sosyometrik Statü Arasındaki İlişki". A.Ü Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. C. 20, S.1-2, syf. 183-207.
2. DÖKMEN, Ü. (1988). Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi ve Psikodrama İle Geliştirilmesi. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. C.21, S 1-2, syf. 155-190.
3. JOURARD, S. M: (1971). The Transparent Self. Princeton NJ: Van Nostrand Pub.
4. KUTSAL, A. ve MULUK, Z. (1975). Uygulamalı Temel İstatistik. Ankara: H.Ü. Yayınları, 2. Baskı.
5. SELÇUK, Z. (1992). İnsan İlişkilerinde Kendini Açma. Vadi Yayıncılık.